Poštarina plaćena u gotovu

ŽIVOT S CRKVOM

LITURGIJSKI ČASOPIS

GOD. V. 1939. BR. 9.

ŽIVOT S CRKVOM

Časopis za liturgijsku obnovu s prilogom »Sv. Misa za nedjelje i blagdane«.

Izlazi jedamput mjesečno prema crkvenoj godini. Dozvolom crkvene vlasti izdaje »Zvijezda mora« — Hvar, a uređuje: Sveć. Šime Kovačić, Hvar. Tisak Leonove tiskare - Split (zastupnik Josip Dadić).

Godišnja pretplata:

Časopis s prilogom 36.— Dinara
Sam časopis . . 24.— „
Sam prilog . . 12.— „

Pretplata se šalje: »Zvijezda mora« - Hvar (br. čeka 32.193).

Povjerenici koji raspavačaju barem 5 komada priloga, prodavaju 1 komad za 1 Dinar, a upravi plaćaju za svih 12 brojeva po 10 Dinara.

SADRŽAJ:

PORUKA UPRAVE. Skoro u svakom broju časopisa molimo i pozivamo pretplatnike neka nam podmire svoje dugovanje još iz ranijih godina, a povjerenike neka nam redovito, po mogućnosti svakog mjeseca, šalju obračun i doznače utržak. Uza sve naše molbe i preporuke velika većina ih se ogluši našem pozivu. Mi smo radi toga nekima obustavili daljnje šiljanje lista, a ovim najozbiljnije opominjemo s v e neka podmire svoj dug. Ne ćemo i ne smijemo dozvoliti, da zbog nemara nekojih budemo morali obustaviti daljnje izdavanje lista, koji je po mnijenju svih prijatelja liturgijske obnove neophodno potrebit. Od onih, koji se ne budu odazvali našim preporukama i molbama, bit ćemo prisiljeni drugim putem utjerati dug.

Molimo da se uvaži i izbjegne tolikim neugodnostima i suvišnim troškovima.

SECRETARIA STATUS
SUAE SANCTITATIS

Num. 3528. *Dal Vaticano,* die 28 Iunii 1939.

EXC.ME AC REV.ME DOMINE,

Augusto Pontifici iucundum fuit nosse in civitate Đakovo, ineunte mense Iulio, Liturgicum Conventum actum iri, ad quem permulti e Croatia confluent.

Sanctitas Sua dignum te laudatione censet, quod tam salutari incepto alacrem operam navas, sedulas convertens curas, ut religio ac pietas, unde beatitas salusque hominibus defluunt, bonis incrementis floreant et altioribus radicibus pectoribus insint.

Profecto sacra, augusta et colenda res liturgia, qua divinam Majestatem publice veremur, Deiparam et Sanctos Coelites colimus. Si ea summo decore peragitur et profundi eius pervestigantur sensus et insignes exquiruntur sententiae, facilis via sternitur, qua roboratur virtus, mores integritate nitescunt, strenue agendi voluntas excitatur, divinae vitae latices abunde corda implent.

Hanc ob rem Beatissimus Pater flagrantibus omnibus cupit, ut status Congressus alat sacerdotibus fidelibusque ardorem, quo permoti ii sacram Liturgiam magis magisque aestiment, diligant, provehant; illic enim catholicae sapien-

tiae ingentes absconditi latescunt thesauri, optimo cuique reperiendi. Id ominatus, Summus Pontifex tibi, ceteris Praesulibus et universis, qui statuto Conventui intererunt. Apostolicam Benedictionem peramanter indulget.

Interea qua par est observantia me profiteor
Excellentiae Tuae
addictissimum
Aloys. Card. Maglione

Exc.mo ac Rev.mo Domino
D.no Michaeli Pušić
Episcopo Pharensi, Brachiensi et Issensi.

P r e v o d   p i s m a :

DRŽAVNO TAJNIŠTVO
NJEGOVE SVETOSTI

Br. 3528. *Iz Vatikana*, dne 28 lipnja 1939.

PREUZVIŠENI I PREPOŠTOVANI GOSPODINE!

Uzvišeni Nadsvećenik primio je na ugodno znanje, da će se početkom srpnja obdržavati u Đakovu Liturgijski Kongres i da će mnogi iz Hrvatske sudjelovati.

Njegova Te Svetost smatra hvalevrijednim, što se revno brineš za tako spasonosan pothvat, svojski nastojeći da vjera i pobožnost, iz kojih izviru ljudima sreća i spas, budu bujno cvale i da se sve dublje ukorijene u srca.

Zaista liturgija je stvar sveta, uzvišena i uvaženja dostojna, jer njome javno slavimo Boga, častimo Bogorodicu i nebeske ugodnike. Ako se ona vrši dužnim sjajem; ako se ispituje njezin smisao te istražuje dubok sadržaj, otvara se širok put, na kojem se jača krepost, ćudoređe se blista neporočnošću i potiče se volju na revna djela, a izvori Božanskog života obilno napunjaju srca.

Radi toga Sveti Otac živom čežnjom želi da zasjedanje Kongresa ulije u duše svećenstva i vjernika onaj žar, koji će ih zagrijati, da budu sve to više cijenili, ljubili i promicali Liturgiju, u kojoj se krije golemo, nepoznato blago katoličke mudrosti, što ga svaki ponajbolji ima da otkrije.

Tim željama Sveti Otac ljubazno podjeljuje apostolski blagoslov Tebi, drugima Natpastirima i svima, koji budu sudjelovali zasjedanju Kongresa.

Međuto, dužnim poštovanjem, bilježim se
Tvoje Preuzvišenosti
preodani:
Alojzije Kard. Maglione

Preuzvišenom i Prepoštovanom Gospodinu
Gnu Mihu Pušiću,
biskupu hvarskom, bračkom i viškom.

Alokucija pri otvoru III. liturgijskog kongresa

Po želji permanentnoga liturgijskoga odbora, a prema zaključku liturgijskoga kongresa u Splitu sabrali smo se u Đakovu na III. liturgijskom kongresu u cilju, da uzmemo u razmatranje i pretres sve što je potrebno za razvoj i uzveličanje liturgijskoga života Crkve u našim biskupijama. Mi svi dobro znamo, da je liturgija: ***Zakonski propisani način, o vanjskom štovanju Boga.*** Kulturna povijest svih naroda i plemena na svijetu pokazuje, da je vanjsko štovanje Boga tako staro, kako je star ljudski rod. Poganski mudrac Plutarh kaže: »Možeš vidjeti gradove bez zidova (utvrda) ali ne narod bez Boga, bez žrtve i molitve.« Rimski velikan Cicero kaže: »Nijedan narod nije tako divlji, da ne bi osjećao potrebu vjere i dužnosti žrtvovanja.« Naš kršćanski velikan sv. Augustin kaže: »Nijedan narod nije tako divlji, da ne bi prikazivao žrtve, onom koga je za Boga priznao.«

Povijest roda ljudskoga doista glasno svjedoči, da je Božanski kult duševna potreba pojedinca i cijeloga naroda. Ta potreba proizlazi iz samosvijesti nutarnjega štovanja Boga. To je ono razumno priznanje Stvoritelja, koji je izvor svakoga pa i čovječjega života. To je onaj razumni zaključak o zadnjem cilju i svrsi čovjeka. To je ono neodoljivo čuvstvo odanosti, da se čovjek oslanja na brigu i ljubav Onoga, za koga mu svijest govori, da je Svemogući, Sveznajući, da je vječan i neizmjerno milosrdan. Kad bi čovjek bio čisto duhovno biće kao što su anđeli, ne bi mu više ništa trebalo, ali kad je čovjek stvor

Božji, koji imade dušu i tijelo, tada nas sama narav sili, da misli i osjećaje svoje duše izrazimo govorom i kretnjama, dapače djelovanjem cijeloga organizma tjelesnoga. — Ako nam je srce uzbuđeno živim religioznim osjećajem, javljaju se istodobno i kretnje tijela, da ih objave vanjskom svijetu.

Padamo na koljena, sklapamo ruke, prigibamo pobožno glavu, upravljamo pogled prema nebu, kao da Gospodina Boga tamo nad oblacima tražimo. Mi otvaramo usta i glasno molimo: Oče naš, koji jesi na nebesima. Svako življe čuvstvo unutarnje radosti i zahvale, žalosti i kajanja izražava se govorom i glasnim vapajima. Izlijev jačega prelazi uvijek u usmenu molitvu i u skladnu pjesmu. Ipak to sve što smo sada nabrojili, nije dosta za vanjsko štovanje Boga. Čovjek u svagdanjem životu razlikuje način općenja sa običnim ljudima od onoga načina, kojim izrazuje svoje osobito poštovanje i ljubav prema onima, koje smatra sebi najbližima ili čak od sebe puno višima. Tako eto sama razumna narav goni čovjeka, da na posebni način iskaže Bogu priznanje potpune ovisnosti i hvale za dobiveni život, da Mu iskaže osjećaj zahvalnosti za dobivene darove, koji taj život uvjetuju, da napokon iskaže Bogu djetinju podložnost sa priznanjem punoga ništavila svojega »ja«. Tako čovjek dolazi do vanjskih oblika u kojima se odsijeva vanjsko dostojno štovanje Boga.

Mi ne ćemo zalaziti u ocjenjivanje svih mogućih oblika Božanskoga kulta, kako se je pokazivao na zemlji od koljevke roda ljudskoga pa do Isusa Krista našega Spasitelja. Mi ćemo se ograničiti na postanak i razvoj Božanskoga kulta u svetoj Katoličkoj Crkvi. Utemeljitelj je sam Isus Krist. Sv. Oci zovu Gospodina Isusa Krista: Svetih čina javni vršilac. Stoga sve vrsti liturgičnih oblika ili obreda svađamo na bitne oznake, koje im je Krist dao:

Ti obredi su:

a) latreutički,

b) Sakramentalni.

Obredi, koji uređuju kult »latriae« stavljaju čovjeka i društvo ljudsko u stalnu službu Božju. To su oni zakonski propisani obredi, koji su od Crkve određeni za prikazivanje novozavjetne žrtve — sv. Mise. Ti se propisi odnose na čin žrtve, na dare žrtve i na svećenika — prinašatelja sv. žrtve. Ta su tri pojma u žrtvi nerazdruživa.

Žrtvom se Bog slavi i ublažuje. Bog hoće, da žrtva bude vanjski znak, kojim se Njemu iskazuje vanjsko štovanje i poklonstvo. Od istoka sunca pa do zapada je veliko ime moje među narodima i na svakom mjestu će se žrtvovati i prikazivati Imenu mojem žrtva čista (Malak, 1, 10 i 11).

Obredi, koji uređuju sakramentalno primanje milosti Božje obuhvaćaju duhovne potrebe čovjeka i ljudskoga društva. — Sv. Toma Akvinjanin obrazlaže, zašto je Krist Gospodin naredio *sedam* svetih sakramenata. Pet se odnaša na individualne, a dva na socijalne potrebe, koje uvjetuju duhovni život čovjeka.

Svi obredi bilo da se odnašaju na uređenje kulta latrije ili na sakramentalno primanje Božje spasonosne milosti, moraju da poradi svoje važnosti imadu ova svojstva: a) treba da su razumljivi. Svaki naš vjernik mora zaći u dubinu svakoga obreda, a to je moguće tada, ako ih dobro razumiju jednako: obrazovani kao i priprosti, kojih je najveći broj u Crkvi. b) Simbolični. Svakom je obredu svrha, da vidljivim znakovima sadržanima u riječi ili akciji prikaže duhovne plodove, što ih liturgični obred proizvađa. Zato osjetna strana mora biti toliko istaknuta, da vjernik po njoj spozna duhovne plodove. c) Moraju biti naravni. To svojstvo mora da je obredu vlastito ne samo u pogledu simboličnosti t. j. odrazuje t. zv. tertium compacationis, nego i obzirom na karakter vjernika, tako da se tim obredima može jednako koristiti svaki vjernik bio on na kojem god stupnju naobrazbe i socijalnoga položaja.

Eto — gospodo i gospođe — u tom je važnost liturgijskog kongresa, da upozore na ova divna svojstva liturgijskih obreda i da ih sa svih strana temeljito osvijetle, tako, da svaki naš vjernik, dapače i svako dijete može kod njih učestvovati stalnom pažnjom i punim razumjevanjem. Mi smo si svijesni onih divnih riječi sv. Pavla: (Et. 5. 30.) Ipse enim mystico modo inest et vivit in tota Ecclesia, atque in omnibus fidelibus, qui sumus omnes corpus eius et membra eius de carne eius et de ossibus eius, i zato ćemo sve učiniti, što možemo, da produbljujući liturgični život Crkve budemo i ostanemo živi i plemeniti članovi (membra) mističkoga tijela Isusa Krista.

Ja Vas poštovani kongresisti — svesrdno pozdravljam uz dobre želje i toplu molitvu: Da po sakramentalnoj milosti ostane Krist Gospodin u Vama, a Vi svi u Isusu Kristu — Amen.

† *Dr. Antun Akšamović,* biskup.

Iza III. Hrvatskog Liturgijskog kongresa

Utorak poslije podne, dne 4 srpnja završio je svoj rad naš III. Hrv. Liturgijski kongres, koji se držao u slavnom Đakovu. Preuzvišeni đakovački biskup, zauzetni pokrovitelj kongresa pjevao je u svojoj divnoj katedrali svečanu zahvalnicu, kojoj se svesrdno pridružiše kongresisti i time iskreno dadoše hvalu Svevišnjemu, izrazivši istodobno svoje zadovoljstvo za tako krasno uspjeli kongres. I doista ovaj je kongres nadmašio svako očekivanje, te ne možemo a da iz dubine svoje duše ne kliknemo srdačni »Deo gratias« zahvaljujući Gospodinu, što ne uskraćuje svoga blagoslova tihom nastojanju skromnih pregalaca, koji rade oko toli potrebite liturgijske obnove našeg hrvatskog naroda. Osobito nas veseli, što liturgijski pokret nalazi sve više shvaćanja i razumijevanja u svim redovima našeg hrvatskog pučanstva, a napose kod glavnih činbenika, koji su u mogućnosti da razviju opsežni liturgijski apostolat, a to je naše svjetovno i redovno svećenstvo: dušobrižnici, katehete i bogoslovi, časne sestre iz svih kongregacija, zatim članovi i članice naših religioznih društava i Katoličke Akcije. Sve nam ovo ulijeva čvrstu nadu, da će se i kod nas Hrvata zajedničkim revnim i složnim djelovanjem sve više provesti u djelo toli korisni liturgijski preporod, koji pak snažno utječe i na vjerskomoralni preporod naroda.

U tom nas uvjerenju još više ukrepljuju i ove činjenice, koje daju posebnu karakteristiku ovom trećem liturgičkom kongresu:

a) *Aktivno zanimanje čitavog episkopata za liturgički pokret.* Osobno je prisustvovalo kongresu sedam biskupa, a ostali su bili zastupani po posebnim delegatima. Ovo je najbolje jamstvo, da će se sada pod direktnim utjecajem pojedinog Ordinarija u svim našim biskupijama sve jače razvijati liturgijski apostolat, na sve veću slavu Božju i duhovno dobro vjernika.

b) *Tolike liturgičke religiozne manifestacije* u Đakovu pokazaše svim učesnicima divnu ljepotu liturgičnih obreda, precizno izvedenih prema propisima Sv. Crkve. Svečane vespere, pjevane od đakovačkih bogoslova, recitirane mise istih bogoslova, te školske djece pod vodstvom prof. Dr. Ivanišića i časnih sestara sv. Križa, ganutljiva obnova

krsnog zavjeta, sve te priredbe pružiše ne samo svima ugodne religiozne doživljaje, nego biše istodobno i *zorna obuka,* kako se s dobrom voljom može razvijati blagotvorni liturgički apostolat, osobito kod naše mladeži. Sigurno će sve ovo dati živog podstreka učesnicima kongresa za shodno nasljedovanje u svom djelokrugu: u župama, školama i katoličkim društvima.

c) *Umjetnička Akademija,* priređena u nedjelju, dne 2 srpnja van crkve, zauzimanjem Dr. Ivanišića, prof. Žanka i vlč. Kornera, svakolika u liturgičkom duhu, dokazuje nam također kako se i umjetnički užitak može lijepo spojiti s duhovnim religioznim produbljivanjem.

Svi ovi važni momenti iz III. Hrv. Liturgičkog kongresa ostaviše dubok dojam na sve sudionike, koji, prema njihovom općem priznanju, proživješe ugodne religijozne doživljaje kroz ona tri kratka dneva kongresa i osvjedočeni o zamašitosti liturgije za vjerski život, zastalno stvoriše čvrstu odluku, da će unapred posvetiti dužnu pažnju liturgičkom pokretu, pomagati ga i unapređivati u svom ambijentu, šireći između ostaloga i naš jedini hrv. liturgički časopis »Život s Crkvom« i tako doprinijeti vjerskoj obnovi našeg hrvatskog naroda.

Molimo vruće Gospodina, da svi ostanemo vjerni tim svojim odlukama i revno ih oživotvorimo na sve veću slavu Božju i spas duša. Na to nas snažno pobuđuje i divno pismo upravljeno našem kongresu od slavno vladajućeg Pape Pija XII za koje smo duboko zahvalni Sv. Ocu i gore ga donosimo na pomno i ozbiljno razmišljanje katoličkoj javnosti.

Prosimo svesrdno Božji blagoslov u dalnjem radu, a za udijeljene milosti: »Deo gratias«.

† *Miho Pušić,* biskup.

NOVOKRŠTENICI

(PJESMA ZA GOVORNI ZBOR*)

I.

Baritoni: U krvi Jaganjca Božjeg oprani mi smo *posvema*
Tenori: Mi smo sad djeca *čista*, posude *vječnoga* plama. *(crescendo)*
Basi: U nama *ni ljage* nema.
Baritoni: Pali su okovi grijeha.
Baritoni i tenori: Koprena pala je *tamna*.
Cijelo zbor: I cijelo je nebo s nama!
1 bariton: Na *grješne* su glave naše potekle te vode *žive*,
Tenori: Riječi živodajne, žarke u znaku *trojednom*, istom.
Baritoni: Na brdu ognjenog Duha, *daleko* od sotonske varke
Basi: Mi smo se sreli s Kristom.
Baritoni i tenori: Mi smo se susreli s Kristom . . . . . *(sve jače)*
Cijeli zbor: Mi smo se stopili *s Kristom* . . . . .

II.

Basi: Pred nama *more* šuti . . . . .
Baritoni: I *ponor* se zatvara blata . . . . .
Tenori: Više *ne urliču* zvijeri
Baritoni: Sablja od taljena zlata otvara *nebeske* dveri.
Baritoni i tenori: Strijela milosti Božje
Cijeli zbor: Samog se Boga boji.
Basi: Jerbo u krvi i smrti Jaganjca Božjeg: *Krista*,
Baritoni: Oprani mi smo *posvema*,
Tenori: I sada smo djeca *čista* — (stanka)
Basi: U nama *ni ljage* nema.
Baritoni: Pali su okovi grijeha. *(crescendo)*
Baritoni i tenori: Pala je koprena srama.
Cijeli zbor: Nebo je *cijelo* s nama.
***Basi* (tiše nakon kratke stanke):** Nebo je cijelo . . . . .
Baritoni: Nebo je cijelo . . . . .
Tenori i baritoni: Nebo je cijelo . . . . .
Cijeli zbor: Nebo je cijelo s nama! *(Sve jače i življe! Vrlo povezano, t. j. između stihova nikakve stanke.)*

---

*) Izvađali đakovački bogoslovi pod vodstvom auktora na akademiji prigodom III. liturgijskog kongresa.

Korner Jeronim.

Posvetno djelovanje Crkve po sv. sakramentima *)

Besmrtnomu i nevidljivom Kralju vjekova, samom Bogu pripada posvemašnja čast i slava. Radi savršenstva njegova bića mora sve vidljivo i nevidljivo da mu oda to absolutno poštovanje. Drukčije ne može ni biti. Savršenstvo Božje je najdublji i zadnji razlog da sam Bog čini ma svoga uma i volje u prvom redu spoznaje sebe samoga i sebe hoće kao zadnji cilj. Sve drugo hoće samo radi sebe i ukoliko se ostala bića kao participacija Božje dobrote odnose prema absolutnoj dobroti kao posljednjem cilju. Zato sv. Toma lijepo kaže: »Tako dakle (Bog) hoće sebe i (sve) ostalo: ali sebe ut finem, alia vero ut ad finem.« To isto kaže sveti Pavao teološki, kad veli, da je Bog centar iz kojega sve izvire i u koji sve uvire: »jer sve je iz njega, po njemu, i u njemu (tj. radi njega): njemu slava u vijeke.« U iskazivanju te slave i poštovanja — čovjek igra vidnu ulogu. Da tu ulogu odigra što bolje, valja ga poučiti i uputiti onim putem, na kojem će svim silama ostvarivati: non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam!

I ovaj liturgijski kongres ima se spojiti sa svim onim faktorima, koji formiraju čovjeka, da on kao kralj vidljive prirode postane što bolji liturg, kao dio one zajednice, kojoj je glava Krist i u kojoj Krist, kao vječni veliki svećenik Novoga Zavjeta i prvotni liturg, iskazuje neprekidnu čast svome nebeskom Ocu. Zato pripravni odbor za Lit. kongres odabire i po svojim radnicima obrađuje one stvari, koje su važne za buđenje i uzdržavanje liturgijske svijesti. U tom pravcu je bio zamišljen čitav rad oko liturgijske obnove našega naroda. Radi toga je prvi kongres išao zatim, da osvijetli i učvrsti pojam liturgije, te da pokaže: zašto čovjek, kao ud mističnog tijela Kristova, mora sudjelovati u liturgiji, on to dabome i može. Ista je dužnost ljudske zajednice, pa prema tome i za naš hrvatski katolički narod. Osposobiti taj svoj narod za tu uzvišenu dužnost — ideal je hrvatskoga liturgijskog pokreta. To se osposobljenje može postići samo po programatskom radu, koji je vođen opet po uputama crkvenog nepogrješivog učiteljstva. odnosno po onom, što nam je ostavio naš Učitelj i Spasitelj — Isus Krist. Kako je liturgija javno štovanje Boga, to je njena nužna posljedica:

---

*) Uvodno predavanje na III. hrv. liturgijskom kongresu u Đakovu.

ostvarivanje Božjega života u onima, koji Boga štuju i ostvarivanje velikosvećeničke Kristove molitve: da svi budu jedno, kao što je On jedno s Ocem. Da se to postigne treba poseći za najuspješnijim sredstvima bogoslužja i unutrašnjeg posvećenja onih, koji služe Bogu. Ta su sredstva: Sveta misa i sv. sakramenti. Zato je liturgijski odbor spremio drugi kongres, koji je obradio sv. misu kao najuzvišeniji liturgijski čin i sredstvo našega spasenja, a ovaj kongres nastavlja u tom smjeru i počinje sa sakramentima, kao posebnim sredstvima našega posvećenja i sjedinjenja s prvotnim liturgom Isusom Kristom, s kojim sjedinjeni, možemo davati i pjevati slavu Bogu, koji je na visinama.

Kako ovaj kongres obrađuje prva dva sakramenta: krštenje i potvrdu, to će biti dobro, da na početku tih razmatranja uočimo važnost i značenje sakramenata. Njima sv. Crkva kao zaručnica Kristova rađa i posvećuje sinove Božje. Zato ćemo ukratko razmotriti to njeno posvetno djelovanje, razdijelivši predmet razmatranja u tri dijela:

1. Crkva i sakramenti,
2. teologija i sakramenti,
3. liturgija i sakramenti.

I. CRKVA I SAKRAMENTI

Krist je došao na svijet radi nas ljudi i radi našega spasenja. Naše spasenje, tj. postignuće konačne nadnaravne svrhe traži dvoje: oslobođenje od grijeha, koji nas rastavlja od Boga i posjedovanje milosti, koja nas spaja s Bogom. Krist nas je svojom smrću na križu oslobodio od grijeha i zaslužio nam obilje milosti, jer gdje je obilovao grijeh bilo je još veće obilje milosti. No time, što je Krist, mjesto nas, zadovoljio i što nam je zaslužio milost, pojedinci nisu bili eo ipso oslobođeni od grijeha, niti ukrašeni milošću, nego je trebalo još naći način, kojim bi ljudi bili aktualni dionici Spasiteljevog otkupljenja i zasluga. Čovjek se nije mogao sam spasiti, tako isto nije mogao iznaći način, po kojem bi se mogao spasiti, koristeći se zadovoljštinom i zaslugama svoga Otkupitelja. Tu se morala aktivirati opet ona ista volja, koja je od vječnosti dirigirala Sina Božjeg kao Spasitelja grješnog čovječanstva. I to zato, jer čovjek biva uzdignut u nadnaravni red, koji je izvan njegovih sila. Bog ga iz ljubavi zove u taj nadnaravni red. Za ulazak nije dostatna samo

slobodna volja i da čovjek kaže: hoću, nego je potrebno sredstvo, po kojem čovjek može reći taj *hoću*, i po kojem će taj *hoću* prijeći u ostvarenje ponuđenog nadnaravnog dobra. Drugim riječima: *Bog se morao sam pobrinuti na koji će način čovjek postati dionik nadnaravnog reda, dionik Otkupiteljeve zadovoljštine i zasluga.*

Zato Krist osniva Crkvu. On je bio: put, istina i život. Ali On je otišao, a oni, koje je On otkupio i koji nijesu samim njegovim činom postali otkupljeni, nego su samo u mogućnosti da budu konačno spašeni, nijesu smjeli ostati samo u toj mogućnosti spasenja. Njegovo naime otkupiteljsko djelo nije smjelo ni moglo ostati neplodno. Radi toga osniva svoju svetu Crkvu, u kojoj će put, istina i život naći svoju potpunu realizaciju. Crkva će pokazivati put, kojim se ide do istine, a koja vodi u život.

Njoj je povjerio i dao vlast prikupljanja i poučavanja ljudi, ali kaže Lav XIII, »u tom nije nipošto sve: pače u tom nije uključena niti svrha, radi koje je utemeljena Crkva. Jer kao što je Isus Krist sam sebe žrtvovao za spasenje roda ljudskoga i svaku svoju nauku i zapovijed na to upravio, tako je On Crkvi zapovijedio, da u istinitosti nauke traži, kako bi ljude spasila i posvetila.« To se zbiva po liturgiji, koja se sastoji »poglavito u božanskoj žrtvi i podjeljivanju sakramenata.« Tako Kristov namjesnik zalazi u bit Crkve i pokazuje, da se ta bit sastoji baš u liturgičnom posvećenju vjernika, i to po onomu, »što je po odluci redovite providnosti Božje sredstvo za spasenje.« (Encikl: »*Satis cognitum*«).

To je dakle sv. Crkva po volji Kristovoj. Njegove božanske riječi: »Idite po cijelom svijetu i naučavajte evanđelje . . . krsteći . . . To činite na moju uspomenu . . . kojima oprostite, oprostit će im se . . .« manifestiraju tu njegovu volju i ujedno želju, da se ljudima omogući ulazak u nadnaravni red i život. Svim akcijama apostola i njihovih nasljednika, daje sam Krist vitalnost. Ja sam s vama do konca svijeta . . . ja svojom božanskom moći omogućujem djelovanje vaših riječi i plodnost vaših čina. Ujedno je i obligirao ljude — pod prijetnjom vječne kazne, — na absolutno pokoravanje apostolskom djelovanju. Tako ljudi dobre volje idu njegovim putem, preporađaju se njegovom istinom i ulaze u život vječni, koji kao život milosti, počinje već na ovoj zemlji. To će biti konačno isti onaj život, kojim sam Krist živi, jer svi koji usvojivši evanđelje, uđu u život milosti, postaju s Kristom

jedno tijelo, kojemu je on glava, i tako se s njim stapaju u jedno otajstveno biće, koje živi njegovim božanskim životom. Ta i takva zajednica je Kristova Crkva, ili kako veli Scheeben: *Crkva je najintimnija i najidealnija zajednica ljudi s Bogo-čovjekom, što se izražava najstvarnije i najpotpunije u Euharistiji.*

Kako Crkva posvećuje vjernike baš po sv. sakramentima, lijepo nam može pokazati perikopa o milosrdnom Samarjaninu.

Neki je čovjek silazio iz Jeruzalema u Jeriho i dođe među razbojnike, koji ga svukoše i izraniše, pa otidjoše, ostavivši ga na pola mrtva.

Ta slika — tumači kardinal *Billot* — nesumnjivo opisuje istočni grijeh. Čovjek je Adam, glava ljudskoga roda, u kojemu svi sagriješiše. Jerusalem je ono prvotno stanje svetosti, u kojem je bio stvoren prvi čovjek, iz kojeg je čovjek radi grijeha ispao i dospio u ovu dolinu suza, koju označuje Jerihon. Jerihon, po hebrejskom značenju označuje mjesec, simbol promjenljivosti i nestalnosti, čega je pun naš jadni život. Razbojnici su đavao i njegovi anđeli, među koje je upao čovjek, kad je silazio i *jer je silazio.* Da nije silazio t. j. da se nije vlastitom voljom udaljio od Boga, ne bi mu naškodila ta kušnja iz vana. Ali čovjek se dao zavesti, zato ga svukoše i izraniše, tj. izgubio je svetost prvotnog stanja, u kojem je bio uzdignut u nadnaravni red, gdje je bio potpuni gospodar svih svojih naravnih težnja, svladavajući lagano svaku neurednu pohotu. Svlačenje dakle označuje gubitak prvorodne milosti, po kojem je čovjek izašao iz nadnaravnog reda i sišao s puta vječnoga blaženstva, ali ga i izraniše, tj. nije ostao ni u svojoj naravi pošteđen, nego je nadošla ona velika slabost, koja se očituje u teškom ispunjavanju naravnog zakona, kako kaže Apostol: »Ja sam tjelesan, prodan pod grijeh... vidim drugi zakon u udovima svojim, koji se opire zakonu uma mojega i zarobljava me pod zakon grijeha, koji je u udovima mojim. Ja nesretni čovjek! Ko će me izbaviti od ovoga smrtnog tijela? Zato teolozi prema riječima perikope kažu, da je čovjek po istočnom grijehu *lišen* nadnaravnog tj. onoga, što mu je dano nezasluženo, a *ranjen* je u svojoj naravi, tj. razum mu je potamnio a volja postala sklona na zlo.

Slučajno je ovim putem silazio neki svećenik i vidjevši ga prođe. — Tako i levit...

Svećenik i levita su simboli svećenstva i službe Starog Zavjeta, čije su ceremonije i zapovjedi samo pokazivale rane nesretnog čovječanstva, ali ih liječiti nijesu mogli, jer »je nemoguće — veli sv. Pavao — krvlju junaca i jaraca izbrisati grijeh.«

I gle Samarjanina, stranca, koji, budući u biti Božjoj, nije držao za nepravdu da je jednak Bogu, poništio je sebe i sišavši s neba radi spasenja ranjenoga čovjeka — postao je čovjek. *Putujući dođe do ranjenoga i vidjevši ga, sažali mu se.* No to sažaljenje nije bila neka neiskrena sentimentalnost živčanoga slabića, nego snažni pokret duše, koja ljubi djelotvorno. *I pristupivši zavi mu rane i zali uljem i vinom i posadivši ga na svoju magaricu, dovede ga u gostionicu i pobrine se za njega.*

Uzeo je ranjenoga na svoju magaricu, ne znači ništa drugo nego: postavši čovjek, uzeo je na sebe našu krivnju i naše grijehe. Zavio je rane, zalivši ih uljem i vinom — ustanovio je sakramente, kojima će se ranjenik liječiti od grijeha i njegovih posljedica. Pobrinuo se za njega, uvevši ga u gostionicu, koja predstavlja svetu Crkvu. U njoj će ozdravljati i krijepiti se nesretni putnik, koji je izašao iz Jeruzalema, te se spremati i osposobiti za polazak u vječnost.

I sutradan izvadi dva denara, dade krčmaru i reče: Pobrini se za njega. Crkvu je svoju ostavio, da se brine za ranjenoga, zapovjedivši prvacima te Crkve: idite i naučavajte sve narode — krsteći...! Dao je apostolskoj hijerarhiji dva denara: nauku i sakramente. Prvi je krštenje, po kojemu se ulazi u preporod, u život milosti. Samarijanin je naglasio krčmaru, da mora otići i kad se vrati, namirit će sve troškove. Tako se zbilo s Kristom. Davši apostolima vlast poučavanja i posvećivanja: *Vidješe oni gdje se podiže.....* Stajali su zabezeknuti, i gle evo im opet njegove utjehe po anđeoskim vjesnicima: »Ljudi Galilejci! Što stojite gledajući na nebo? Ovaj Isus, koji se od vas uznio tako će doći, kao što ste gledali, gdje ide na nebo!« Da, doći će da ozdravljene ranjenike povede sa sobom k Ocu, gdje su mnogi stanovi...

Tako su eto sveti sakramenti lijek, koji ozdravlja ranjenog čovjeka, a ustanovljeni su po Isusu Kristu, po njemu su djelotvorni i predani su Crkvi, da ih njeni službenici upotrebljavaju u onu svrhu, radi koje ih je ustanovio Spasitelj čovječanstva.

I sad nam je prijeći na drugi dio našega razmatranja.

II. TEOLOGIJA I SAKRAMENTI

Dosad smo vidjeli samo opstojnost sakramenata. Sada treba zaći malo dublje i pogledati

a) *što su sakramenti*
b) *koliko ima sakramenata*
c) *djelovanje sakramenata*
d) *jesu li sakramenti nužni.*

Ima mnogo više pitanja, koje bi trebalo obraditi, ali to ne može ovo kratko razmatranje. Zato ćemo raspraviti samo najbitnije, izbjegavajući sva sporna teološka pitanja.

Što je sakramenat?

Latinska Crkva nazivlje sredstva našega posvećenja: *sacramenta*, grčka: Μυστήρια. Što su te riječi de facto značile mnogo se istraživalo i još se danas istražuje i nema još konačne sentencije. Bilo je raznih značenja u crkvenoj i profanoj upotrebi, no poslije 13. stoljeća se crkveno i teološko značenje riječi »sacramentum« sve više suživalo i ustaljivalo u značenju: *sredstvo spasenja.*

Tridentinski Sabor ga formira na temelju riječi sv. Agustina, da je sakramenat sveti znak, kao »znak svete stvari i vidljivi oblik nevidljive milosti«. Dakle sakramenat je vidljivi znak nečega svetog i nevidljive milosti. Za nas su znakovi ono, što nam nešto predstavlja, pobliže određuje i označuje. Sveti sabor kaže, da sakramenti kao vidljivi znaci označuju za nas milost, naše posvećenje. Nisu samo neki prazni znakovi milosti — kako hoće protestanti — koja se prima po vjeri ili neko obilježje, po kojem se kršćanin razlikuje od nekršćanina, nego je praktični znak, koji ono, što označuje, i proizvodi. Sakramenat označuje milost, dakle je i proizvodi. Zato ispravno kaže sv. Toma, da je sakramenat: *znak svete stvari, u koliko je ono što posvećuje čovjeka.* Ali sv. Toma ide još dalje i kaže, da se u tom posvećenju mogu uočiti još tri stvari.

Prvo: uzrok toga posvećenja — što je muka Kristova; drugo: forma — a to su milosti i kreposti; treće: svrha posvećenja — vječni život. Tako je sakramenat znak, koji sjeća na Kristovu muku, pokazuje milost i naviješta buduću slavu.

Kako se znak (signum) definira kao ono, što prije spoznano, uvodi u spoznaju nečega drugoga, to mora biti neki odnošaj između znaka i stvari, koju on označuje. Ako taj odnošaj leži u samoj naravi stvari, tada se govori o naravnom znaku (dim je naravni znak vatre) ako se smisli takav odnošaj imamo: izmišljeni znak; primjerice: palma — znak mira. Jesu li sakramenti naravni znakovi? Nipošto. Nijedna vidljiva naravna stvar nije u takovoj vezi s milosti, da bi mogla biti njen naravni znak, koji bi nas vodio do spoznaje milosti. Ali nisu ni posve izmišljeni, nego su po naređenju Ustanovitelja ipak sposobni, da predstave nekako ono, što označuju. N. pr. pranje u sakramentu krštenja. Voda čisti tijelo, i to čišćenje može označivati i čišćenje duše, što zaista po ustanovljenju i označuje. Ne možemo se upuštati u sastavne dijelove sakramenta, gdje bi trebalo govoriti o materiji i formi vidljivoga znaka u koliko sačinjavaju bit sakramenta ili bit sakramentalnog obreda, nego ćemo samo naglasiti, da je sakramenat kao vidljivi znak nevidljive milosti, mogao biti ustanovljen jedino od Krista-Boga. To će se pokazati in specie, kad bude govora o pojedinim sakramentima. In genere je dosta reći: Onaj može ustanoviti sakramenat, koji može pripojiti posvetnu milost kakvom bilo vidljivom naravnom znaku. To je jedini Bog, jer milost po svom božanskom karakteru, niti može biti odvratno reprezentirana, a još manje producirana po naravnim objektima. Prema tomu: *Sakramenat je vidljivi znak, naređen od Isusa Krista, koji daje onu milost, koju označuje,* a koju nam je Krist zaslužio.

Koliko ima sakramenata?

Tridentski sabor kaže da ih je sedam, ni manje ni više. Taj broj je iz 12. vijeka, no iz toga ne slijedi da je tada nastao. Crkva je taj broj definirala, consensus theologorum je bio već nekoliko stoljeća prije Tridentinuma, da je to dogmatska stvar, prema tomu Crkva, kao »columna et firmanentum veritatis« nije mogla pogriješiti. A jer je to stvar, koja se ne spoznaje, nego iz objave, znači da je taj broj — materijalno, ne formalno — iz apostolske tradicije. Tu činjenicu potvrđuje i istočna Crkva, koja također ima 7 sakramenta. Od nas ih nijesu i nebi primili. Dakle iz tradicije. I kad je bio govor o uniji - broj sakramenata nije bio nikad sporno pitanje.

Djelovanje sakramenata

Već smo vidjeli, da je sakramenat praktični vidljivi znak tj.: ono što naznačuje to i proizvodi. Djelovanje Sakramenata su potpuno izopačili protestanti raznih smjerova, i sveli su sakramente na prazne obrede. Crkva je na temelju dubokih i svestranih teoloških raspravljanja na Tridentinumu ustanovila katoličku nauku, definirajući da sakramenti:

1) *proizvode milost, koju označuju,* a nisu samo znakovi izvanjskoga kršćanskog ispovijedanja i već prije po vjeri stečenog opravdanja. Oni unose u dušu onaj nadnaravni elemenat, koji je osposobljuje za nadnaravno djelovanje, tj. za djela, koja su zaslužna za blaženu vječnost.

2) Tu milost sakramenti daju onima, *koji ne postavljaju zapreke njihovom djelovanju.* Ta zapreka se sastoji u stanju duše, koja habitualno ili aktualno prianja uz smrtni grijeh. Teški grijeh i milost dva su absolutno nespojiva pojma; isključuju jedno drugo i dok je duša u teškom grijehu, ona se znatice i hotimice odvraća od Boga. Po milosti čovjek postaje dionik Božje naravi, zato grješna duša znatice i hotimice svijesno odbija milost, dosljedno odbija i spriječava djelovanje sakramenata.

3) Sakarmenti djeluju *ex opere operato.* Taj opus operatum — izvršeno djelo — je sâm vidljivi sakramentalni znak, koji sam po sebi proizvodi milost (instrumentaliter) po Kristovom ustanovljenju, bez obzira na *opus operantis.* Djelovanje sakramenata ne ovisi o posebnom raspoloženju, ili da kažemo: svetosti svećenika i primaoca. Svećenik kao Kristov služitelj mora htjeti kod podijeljivanja sakramenata barem ono, što čini Crkva. Može biti u grijehu i time dabome škodi svojoj duši, ali sakramente valjano podijeljuje. Primalac ne smije postavljati svijesno zapreke. Bolje je, ako mu je raspoloženje što sadržajnije u pravcu milosti, no o tom raspoloženju ne ovisi djelovanje sakramenata. Dakle: *svećenik mora imati namjeru učiniti bar ono što čini Crkva,* kao čuvarica Kristove baštine, *a primalac ne smije postaviti zapreke.* Tada sakramenat sam djeluje — što znači ex opere operato. U sakramentu sv. krštenja je taj opus operatum: polijevanje vodom i izgovaranje riječi: »Petre, ja te krstim u ime Oca i Sina i Duha Svetoga«. Kad tu funkciju obavlja svećenik onako, kako je propisana tj. kako hoće Crkva, odnosno Krist, te govori određene riječi — taj čin i riječi su opus operatum, koji po Božjem ustanovljenju ima moć da proizvede posvetnu milost. »Ko se ne preporodi vodom...« veli Krist »neće ući u kraljevstvo Božje.« Voda po svojoj naravi ne može preporoditi. Dakle, ako preporađa, može to jedino Božjom snagom. Prema tomu je Bog tvorni uzrok sakramentalne milosti, a sakramenti su samo instrumentalni uzroci, ali ipak uzroci. I tako sakramenti proizvode milost, koju označuju.

Ne možemo se upuštati u stoljetnu teološku kontroverzu: proizvode li sakramenti milost *physice* ili samo *moraliter.* Dosta je podvući činjenicu, da sakramenti proizvode posvetnu milost. Osim te milosti, svaki sakramenat proizvodi i *svoju posebnu milost,* koja se zove: *sakramentalna milost.* To nije posebni habitus, koji bi se realno razlikovao od općenite posvetne milosti, nego *pravo* na posebne milosti, koje će biti potrebne, da se što lakše postigne svrha pojedinih sakramenata. K tomu — misli sv. Toma — sakramntalna milost jača dušu i nadodaje općenitoj milosti sakramenata habitualne dispozicije, kojima se lakše svladava griješna pohota.

Osim toga primarnog učinka sakramenata, koji je u proizvođenju milosti — tri sakramenta proizvode učinak, koji se zove *character sacramentalis.* To je: *Duhovno i nerazorivo obilježje, utisnuto u dušu, kojim se ljudi upućuju na primanje i vršenje nečega svetoga i tako se razlikuju od drugih.* Karakter proizvode: krštenje, potvrda i sveti red. Po krštenju postaje čovjek: građanin Crkve, s pravom primanja drugih sakramenata. Potvrdom: postaje Kristov vojnik, sa svim pravima takvoga vojnika. Svetim redom postaje Kristov službenik ili vođa u njegovoj vojsci, s pravom: u ime Kristovo podjeljivati sakramente, aktivno sudjelovati u usavršavanju mističnoga tijela Kristova.

Nužnost sakramenata

Bez aktualnog primanja sakramenata može se postići vječni život, jer čovjek može postići milost i na drugi način. Ipak su nužni za spasenje u pozitivnoj ekonomiji spasa, određenoj po Bogu. Barem *in voto* neki sakramenat. Osim toga je naređenje sakramenata vrlo suglasno s ljudskom naravi. Ljudska je narav takva, da po vidljivom dolazi do spoznaje nevidljivoga, po tjelesnom do duševnog. Zato je suglasno, da nas Providnost tako vodi i da se prilagodi našoj naravi i da nam daje nevidljivu milost po vidljivim znacima. Tako smo sigurniji, da posjedujemo milost, a opet vidljivost sakramenata u nama potiče ljubav i poštovanje prema Osnivaču sakramenata. Sakramenti su doduše u prvom redu ustanovljeni radi čovjeka, ali promiču uvelike i poštovanje Boga, potičući nas i pomažući nam da slavimo Boga, da mu zahvaljujemo, i da se s njim što više i intimnije povežemo.

III. LITURGIJA I SAKRAMENTI

Kako će obradba pojedinih sakramenata nužno zaći i u njihovu liturgijsku stranu, to ćemo mi ovdje istaći nešto, što se u liturgijskom životu ne može nikad dosta naglasiti.

Bilo bi malo jednostrano, kad bi se pojam liturgije ograničio samo na javno bogoslužje Crkve. To je liturgija, ali u svom nepotpunom značenju. Zašto? Zato jer naprijed spomenuti liturgični čini moraju dobiti svoj sadržaj, nadnaravni karakter, a to je nemoguće, ako vršioci tih čina nisu nadnaravno preporođeni i formirani i baš to nadnaravno preporođenje sudionika u liturgiji upotpunjuje i zaobljuje pojam liturgije.

Vratimo se natrag na ono, o čemu smo već govorili i zadubimo se malo u otajstveno tijelo našega Otkupitelja.

Krist je došao ne samo da nas pomiri s Bogom i tako nas približi Bogu, nego mu je gorljiva želja, da nas sjedini s Bogom. Donio nam je život, da taj bude u nama u što većem obilju i da nekako, kao što je On sjedinio na mistični način u sebi božanstvo i čovječanstvo, da tako, — dabome u granicama naše mogućnosti — u nama sjedini čovječanstvo s božanstvom. Pozvao nas je u zajednicu da živimo njegovim životom, da živi On u nama, da budemo jedno s njim. To nam je svojom smrću zaslužio i omogućio, a Crkvi svojoj je predao u dužnost, da to ostvaruje. Ostavio joj je božanski Samarjanin dva denara: nauku i sakramente, da daje ljudima nadnaravnu snagu. I u tom je baš bit crkvenog organizma: *rađati djecu, nove ljude, Božje sinove i stapati ih po nadnaravnoj milosti u jedno tijelo s Božjim Sinom.* A u tom je baš i onaj duboki smisao i značenje sakramenata, koji omogućuju naravnim ljudima da postanu djeca Božja i da, tako preporođeni, uzmognu svi zajedno, mi na zemlji, anđeli na nebu iskazivati poštovanje Božjem veličanstvu.

Eto u tom davanju nadnaravnog života Crkve po svetim tajnama je punina liturgijskog pojma.

Sakramenti su crkveno oruđe, kojim se Crkva služi u vršenju zadaće, danoj joj od Krista: u rađanju Božjega pokoljenja. Tako je bitnost i sakramentalne liturgije u intimnom sklopu s Crkvom i Kristom.

Krist je onaj, koji krsti, potvrđuje, prašta, hrani itd. — i ta kristocentrična ideja daje sakramentima njihovo pravo značenje. Po svakom primanju sakramenta dolazimo u najužu vezu s Kristom. Zato je takvo liturgijsko shvaćanje i primanje sakramenata za nas neprestano produbljivanje i usavršivanje pojedinca, kao pravog uda otajstvenoga Kristovog tijela. *To je što više sjedinjenje s vječnim Liturgom, po kojemu, s kojim i u kojem tako dajemo svako poštovanje i slavu nebeskom Ocu.*

Prof. Dr. Pero Ivanišić.

Iz života svete Crkve

Izvještaj o III. hrv. liturgijskom kongresu u Đakovu

2—4 VII 1939.

Kongresne svečanosti odvijale su se:

1. u predivnoj đakovačkoj katedrali, koja je sagrađena u najliturgijskijem stilu i koja je za ovih dana liturgijskog kongresa došla do potpunog izražaja svoje veličanstvenosti,

2. u dvorani časnih sestara sv. Križa, koja je za ovu zgodu bila dekorirana liturgijskim emblemima, koji su davali posebni čar pozornici, gdje su se odvijale sve tačke izvancrkvenog programa liturgijskog kongresa. I napokon

3. u auli Bogoslovskog sjemeništa, koja može da primi samo ograničeni broj učesnika, gdje se je održala posljednja sjednica permanentnog liturgijskog odbora, kojoj su mogli prisustvovati i ostali učesnici, koji su se za program zanimali.

I. DAN LITURGIJSKOG KONGRESA
Nedjelja, 2 VII 1939

U STOLNOJ CRKVI

Kongres je počeo svečanom Večernjicom (Vesperae) u Stolnoj crkvi u 4 sata poslije podne. Crkva je bila iluminirana i urešena cvijećem, sagovima kao na najveće svetkovine. U katedrali našli su se svi kongresisti, koji su s najvećom napetošću očekivali, da vide uzvišenu ljepotu jednog od divnih crkvenih obreda. U kanoničkim sjedalima uz biskupa pokrovitelja kongresa, preuzv. g. Dra Msgra. Antuna Akšamovića, poredali su se ostali biskupi učesnici kongresa, i to biskup banjalučki preuzvišeni Msgr. Garić, biskup senjski preuzv. Dr. Burić, biskup hvarski preuzv. Msgr. Pušić, biskup križevački preuzv. Dr. Njaradi i još neposvećeni pomoćni biskup vrhbosanski preuzv. Dr. S. Čekada. Uz njih su se poredali domaća prečasna gospoda kanonici. U kleričkim klupama postavili su se svi domaći klerici a uz njih klerici, koji dođoše iz raznih biskupija da prisustvuju kongresu.

Brojna asistencija s celebrantom presvij. Msgr. Sokolom, generalnim vikarom đakovačkim, u točno određeni sat kretala se iz sakristije prema glavnom oltaru, gdje je otpočeo uz veliki sjaj sveti obred, koji je obavljen na rimski način. Divne koralne melodije večernjičkih psalama zanijele su dušu i dočarale ljepotu pijeva anđeoskih korova.

Nakon večernjice pred izloženim Svetotajstvom presvij. Msgr. Sokol zazvao je Duha Svetoga, a kor je prihvatio koralnu melodiju divnoga himna. Na oltar se zatim uspinje pokrovitelj kongresa preuzv. Msgr. Dr. Akšamović, otvara III. liturgijski kongres govorom u kojem je živo, plastično i konkretno izložio pojmove o liturgiji i prikazao svu važnost liturgijskog kongresa. Govor je svojom živahnošću i elanom, koji je biskupu svojstven, zanio sve slušaoce.

Time je kongres bio otvoren i njegov crkveni dio ovoga dana završen. Učesnici polaze zatim u

DVORANU ČČ. SS. SV. KRIŽA,

gdje je bio početak izvancrkvenog programa liturgijskog kongresa. U 6 s. pojavljuje se na pozornici predsjednik permanentnog liturgijskog odbora kanonik i župnik trogirski preč. Dr. I. Delalle. U misaonom govoru pozdravlja pokrovitelja kongresa Msgra Dra A. Akšamovića i ostale prisutne i zbog spriječenosti odsutne preuzv. biskupe, koji shvatiše da je liturgijski pokret eminentno savremeni zadatak hijerarhije, koja zapravo vodi liturgiju. Preuzv. gg. biskupi, koji nijesu mogli prisustvovati kongresu, odredili su svoje delegate, i to: biskupa dubrovačkog preuzvišenog Dra Carevića zastupao je preč. Dr. I. Delalle, kotorskog biskupa Msgra Butorca preč. Don Šime Kovačić, splitskog biskupa Dra Bonefačića dir. Dr. Lovre Katić, zagrebačkog nadbiskupa Dra Stepinca preč. Dr. F. Šeper, beogradskog Dra Ujčića preč. Dr. M. Petlić i mariborskog Dra Tomažića zastupao je docent na V. Bogosl. Učilištu u Mariboru g. Dr. Meško. Preuzvišeni Msgr. Budanović delegirao je vlč. I. Kujundžića. Pozdravlja zatim sve ostale učesnike, kojih je bilo iz svih naših biskupija. Uočuje, da su svi redovi također zastupani, da je zastupana Slovenija, te i njih srdačno pozdravlja dobrodošlicom. Zaziva pomoć nebeske Majke Bl. Dj. Marije i svetih mučenika kršćanskog Srijema i veli: »Po srijemskim ravnicama dizale su se nekoć bazilike i krstionice neofita. Kršćanski život, a po tom i liturgijski život, bio je silno razvijen. Koliko još krije u svojoj utrobi srijemska zemlja kršćanskih uspomena, koje još ne stigoše na svijetlo dana i znanosti.« Evocira zatim uspomenu na poznate historijske srijemske mučenike: Donata, Euzebija, Ireneja, Poliona, Romula, Silvana, Venusta, Četvoricu Okrunjenih.

Poslije ovog retorskog pozdrava čita brzojave i listove, u kojima pozdravljaju kongres oni, koji ne mogoše kongresu prisustvovati.

Zatim se prelazi na izbor kongresnog odbora, u koji ulaze kao predsjednici: Preuzvišeni Dr. V. Burić, biskup senjski, preč. g. Dr. Šeper, izaslanik zagrebačkog nadbiskupa, Don Š. Kovačić, kanonik hvarski, vlč. O. A. Zaninović, izaslanik provincijala OO. Dominikanaca i Dr. Ebrić, odvjetnik. Tajnici: vlč. gg. Stjepan Bäuerlein, vjeroučitelj, I. Kujundžić, gimnaz. kateheta i O. Pavao Ivakić, kapucin.

Prije nego što će novi odbor uzeti svoja mjesta izlazi pred učesnike mp. O. Turnšek, cistercita iz Stične i urednik liturg. časopisa »Božji vrelci«, te pozdravlja prisutne u ime Slovenaca i svojega reda.

Odbor zauzima svoja mjesta. Predsjednik preuzv. Dr. Burić uzima riječ i naglasuje potrebu modernog čovjeka, da svoj život osvježi i duhovno obogati po vezi s Crkvom u liturgiji. Njegovu je misao nastavio i konkretno obradio preuzv. Dr. Akšamović, koji predlaže da se uputi brzojavni pozdrav Nj. Sv. Papi Piju XII. Preuzvišeni Dr. Burić čita tekst brzojava na latinskom i hrvatskom jeziku, što su učesnici popratili burnim, trokratnim klicanjem Sv. Ocu.

Tekst brzojava:

Secretariae Status — Città del Vaticano

Tertius conventus Croatorum Diacovae coadunatus pro promovendo iuxta intentiones Sancate Sedis spiritu liturgico ad pedes Sanctitatis Vestrae prostratus benedictionem apostolicam humiliter implorat.

Episcopus Akšamović.

Brzojav u hrvatskom prevodu glasi:

Državnom Tajništvu — Vatikan

Učesnici trećeg hrvatskog liturgijskog kongresa u Đakovu željom da prama namjerama Sv. Stolice promiču duh liturgije prostrti kod nogu Svetosti Vaše ponizno mole apostolski blagoslov.

Biskup Akšamović.

Poslije ovog službenog otvorenja slijedila je akademija sa ovim programom:

1. Kulturno značenje pokrštenja Hrvata, govori prof. D. Žanko,
2. Jeronim Korner: Vjerujem — recitira auktor,
3. Adolf Rette: Zdravo Kraljice (molitva modernog obraćenika), recitira J. Korner,
4. Gallus: In nomine Jesu, pjeva zbor đakovačkih bogoslova,
5. Paul Claudel: Kyrie eleison, recitira gđica Aleks. Tropš,
6. Crnkovački: Ti si Petar, pjeva zbor đakovačkih bogoslova,
7. Milan Pavelić: Čovjek, recitira Ivan Lukić,
8. Arhangelsky: Gospodi uslišy, pjeva zbor đakovačkih bogoslova,
9. Jeronim Korner: Novokrštenici (zborna deklamacija), izvode đakovački bogoslovi.

Poznati i elitni predavač g. prof. D. Žanko pozorno je saslušan i aplauzom često puta prekidan od publike, koja je za ovu akademiju napunila dvoranu. Predavanje je ujedno bilo i centralna i glavna tačka ove akademije.

Pjesnik i zagrebački radio-duhovnik vlč. J. Korner vanredno sugestivno je recitirao pjesmu »Vjerujem«, iz svoje zbirke »U hramu Cistercija«. Ova tačka kao i recitacija Rette-ove pjesme »Zdravo Kraljice« bila je za publiku umjetnički doživljaj prvoga reda. Bogoslovski pjevački zbor pod ravnanjem g. Dra Ivanišića izveo je umjetnički i snažno tri pjevačke točke, od kojih je jedna dirigentova kompozicija (pod br. 6). Publika je imala prilike da se upozna i s najvećim katoličkim pjesnikom današnjice Paul Claudelom, čiju je snažnu pjesmu »Kyrie eleison« recitirala vrlo pravilno i efektno gđica Sanda Tropš u francuskom originalu. Radi lakšeg razumijevanja pročitan je prije toga prerađeni prijevod. G. I. Lukić deklamirao je pjesmu »Čovjek«, od nedavno preminulog pjesnika Milana Pavelića. Posljednja je točka bila zborna deklamacija Kornerove pjesme: »Novokrštenici«, što su je pod vodstvom auktorovim izveli bogoslovi. U pjesmi i izvedbi je vanredno došla do izražaja ideja o preporodu duše po krštenju, koja je ideja uz onu sv. Potvrde glavna tema ovoga kongresa.

II. DAN LITURGIJSKOG KONGRESA

Ponedjeljak, 3 VII 1939

U STOLNOJ CRKVI

Već u 4 sata ujutro služili su svećenici kongresisti svete Mise po svim đakovačkim crkvama po unaprijed točno određenom redu, tako da su u glavnom svi bili sa svojim Misama gotovi do 7 sati, kada su se svi učesnici skupili pred glavnim oltarom u katedrali, gdje je vlč. g. Dr. Majer služio tihu sv. Misu, koju su đakovački bogoslovi recitirali, kako bi prisutnima demonstrirali, kako se savršeno liturgijski prati sv. Misa zajedno sa svećenikom.

U DVORANI ČČ. SS. SV. KRIŽA

Točno u 9 sati predsjednik liturgij. kongresa preuzv. Dr. Burić otvorio je zasjedanje, a zatim je g. profesor Dr. Pero Ivanišić pročitao svoj referat »Posvetno djelovanje Crkve po Sakramentima«. Referat je bio razdijeljen u tri dijela, u kojima je iscrpno prikazano, kako Crkva sakramentima posvećuje ljude. Sam referat je iscrpiv i jezgrovit, i u njem je iznesena čitava nauka o sakramentima na jednostavan, ali uzvišen način.

Drugo predavanje je održao mp. O. Joakim Friganović, franjevac: »Krstionica, vrelo duhovnog života kršćanina«. U svom predavanju iznio je predavač veličinu krsta i značenje krštenja. Referat radi svojih aktuelnih primjena na život pobuđuje posebno interesovanje. Saslušan je s najvećom pažnjom i radi laganog stila te ugodnog glasa referenta s lakoćom se pratilo.

Iza debate o predmetu predsjedatelj daje odmor od 10 časa a prije nego su učesnici ostavili dvoranu čita pozdrave kongresu od mariborskog biskupa preuzv. Dra Tomažića, barskog biskupa preuzv. Dra Dobrečića, preč. provincijala OO. Konventualaca Burića i OO. Dominikanaca Posinkovića, mp. O. Dra A. Crnice, rektora franjevačke bogoslovije u Makarskoj, hvarskog Stolnog Kaptola, vlč. Paljuga i t. d.

Kao treći predavač ovoga prijepodneva nastupa preč. g. Dr. Ivan Delalle, kanonik i župnik trogirski, poznati stručnjak u svome predmetu, o temi: »Krštenje i Krstionica u prvim vjekovima (I.—VII.) kršćanstva«.

Nakon pročitanog predavanja predsjedatelj se zahvaljuje predavaču, koji je stručnjačkom akribijom i znanstvenom spremom obradio temu, koja mu je postavljena.

Pri debati o referatu javlja se za riječ vlč. O. Turnšek i predlaže da se uznastoji poučiti vjernike da se povrate starokršćanskoj praksi te mjesto gozba i čašćenja prigodom rođendana i krštenja djeteta u obitelji zavedu darivanje siromaha.

Ovim predavanjem završen je prijepodnevni dio programa.

Poslije podne u 3 sata učesnici su pregledali katedralu, gdje im je stručno tumačenje održao g. Dr. Ivan Rogić, profesor bogoslovije i pisac knjige o đakovačkoj katedrali.

Nakon ovoga sastaju se učesnici ponovno u dvorani čč. ss. Sv. Križa, gdje je prema programu nastavljeno zasjedanje. Vlč. g. Stjepan Bäuerlein čita predavanje preč. Dragutina Kukalja: »Sadašnji ritual krštenja«. U svojoj radnji preč. Kukalj, koji je bio zapriječen da lično prisustvuje kongresu, opisao je ponajprije samu krstionicu, a zatim je u kratkim crtama iznio značenje pojedinih obreda.

Radnja je obrađena do skrajnih detalja. Ovako precizno rastumačeni sveti obredi zadivili su ne samo svjetovnjake, nego i svećenike, te je referat bio primljen s nepodijeljenim simpatijama.

Iza toga je slijedilo predavanje: »Obnova krsnoga zavjeta«, koje je održao g. Dr. Matija Markov, kateheta iz Zagreba. Ponajprije je iznio kratki historijat obnove krsnoga zavjeta, a zatim je govorio o značenju toga čina za pojedince, obitelji, škole i biskupije.

Nakon debate o predmetu, molitvom se završava drugi dan kongresa, a učesnici prelaze iz dvorane u samostansku crkvu, gdje je obavljena zajednička obnova Krsnoga zavjeta.

III. DAN LITURGIJSKOG KONGRESA
Utorak, 4 VII 1939

U STOLNOJ CRKVI

U 7 sati jutrom opet je imao tihu sv. Misu vlč. g. Dr. Majer na glavnom oltaru u katedrali. S desne strane oltara poredale su se učenice ženske državne osnovne škole a na lijevoj strani stajali su đakovački bogoslovi, premolioci, pitomci đakovačke biskupije iz dječačkog sjemeništa postavili se ispred oltara. Predmolioci, djevojčice i bogoslovi naizmjence su recitirali i pjevali svetu Misu. Prisutnih učesnika ovaj način prisustvovanja svetoj Misi veoma se je ugodno dojmio i s pohvalom su to kasnije isticali.

Iza sv. Mise u 8.15 s. bilo je zajedničko primanje kod preuzvišene gg. biskupa. U ime kongresista održao je g. Dr. Delalle kratak, ali topao govor, a u ime biskupa odzdravio je pokrovitelj kongresa preuzvišeni g. Dr. A. Akšamović.

U SAMOSTANSKOJ DVORANI

Kao i dan ranije, tako su se i sada svi kongresisti sakupili opet u dvorani čč. sestara i u 9 sati održao je mp. O. Dr. Hijacint Bošković, dominikanac, predavanje: »Sv. Potvrda, dopuna krštenja (dogmatsko-liturgijski)«. Ovo predavanje bilo je jedinstveno i zaslužilo je posebnu pažnju. Lijepo je, kad netko sastavi predavanje točno i stručno, ali poseban čar imaju ona predavanja, koja se osim znanstvene točnosti odlikuju lijepom obradbom, umjetničkim stilom i pjesničkim jezikom. Ovo predavanje O. Boškovića je zaista zadivilo slušatelje, te je i sam predsjedatelj zahvaljujući predavaču rekao: Ovo nije predavanje, nego pjesma.

Odmah zatim slijedilo je predavanje g. Dra Zvonimira Markovića, prof. teologije u Đakovu, pod naslovom: »Obred sv. Krizme i njegovo značenje«. Točno precizirana razdioba, neobična jasnoća i vanredna jezgrovitost, značajke su ovoga predavanja. Predsjedatelj se biranim riječima zahvalio g. predavaču.

Budući da su mnogi učesnici kongresa morali već popodnevnim vlakovima poći svojim kućama, to je odbor odlučio, da se predavanje preuzv. krčkog biskupa, Dra Srebrnića, održi — ne kako je to u programu predviđeno trećega dana popodne, nego već prije podne, tako da mu mogu prisustvovati i oni učesnici, koji su nakanili napustiti Đakovo tijekom popodneva.

Iza kratkog odmora preuzvišeni Dr. J. Srebrnić održa predavanje: »Krštenje i Potvrda kao sakramenti Katol. Akcije«. Iza kratkog uvoda o samoj Katol. Akciji, prešao je preuzvišeni predavač na samu stvar. Predavanje je bilo vrlo zanimljivo, pa se iza njega razvila živahna debata i uslijedile su praktične rezolucije.

Rezolucije poprimljene na ovom kongresu donosimo na drugom mjestu, a sva predavanja bit će posebno štampana.

Prije nego li je zaključeno ovo zasjedanje ustaje pokrovitelj permanentnog liturgijskog odbora, preuzvišeni hvarski biskup Msgr. Miho Pušić, koji zahvaljuje svima koji su za ovaj kongres bilo što doprinijeli, da je ovako krasno uspio. Zatim zahvaljuje svim učesnicima, koji su s najvećom pažnjom pratili sve točke programa i sudjelovali u svim kongresnim priredbama. Na koncu želi, da plodovi ovoga kongresa ne budu u časovitom zanesenju, nego da ostanu realizirani u životu.[1])

Popodne u 3.30 sati bio je zajednički pohod kongresista na Strosmajerov grob u kripti Stolne crkve.

Nakon ovoga u 5 sati bila je sjednica permanentnog liturgij. odbora, kojoj su mogli prisustvovati svi učesnici, koji su to željeli. Zaključeno je da se slijedeće godine drži liturgijski kongres u senjskoj biskupiji, i to ili na Trsatu ili u Senju, a godine 1941 u Zagrebu.[2]) Tema kongresa: Sakramenat Sv. Reda.

Većina kongresista je istog popodneva ostavila Đakovo s ugodnim osjećajima uvjerenja, da je III. liturgijski kongres prema našim prilikama potpuno uspio. **S. B.**

---

[1]) Ovaj govor preuzvišenog Msgra. Pušića donijet ćemo u slijedećem broju našeg časopisa.

[2]) Budući je Preuzvišeni nadbiskup Stepinac naknadno javio, da će se u god. 1941 držati u Zagrebu opći Euharist. Kongres, pak bi nezgodno bilo u isioj godini držati ondje i liturgijski kongres, to se je dogovorno sa preuzv. Drom Stepincem zaključilo, da se IV. liturgijski kongres održi dojduće godine 1940 u Zagrebu.

REZOLUCIJE III. HRVATSKOG LITURGIJSKOG KONGRESA U ĐAKOVU

2—4 VII 1939

1. Liturgij. kongres izrazuje želju, da bi svi župnici i voditelji župa poradili da krstionice, u kojima se vjernici porađaju na kršćanski duhovni život, potpuno odgovaraju svim crkvenim i liturgijskim propisima.

2. Neka svi župnici i voditelji župa uznastoje da u svojim crkvama kojeg znamenitijeg blagdana u godini, n. pr. Krista Kralja, učine zajedničku župsku obnovu krsnoga zavjeta, koju neka prethodi posebna priprava.

3. Nastojati pobuditi vjernike, da uz slavu rođendana proslave na posebni način svoj krsni dan, u koji bi vjernici privatno obavili obnovu krsnoga zavjeta.

4. Umoljavaju se svećenici, da u katekizacijama ističu važnost krstionice za duhovno značenje kršćanina.

5. Moli se prečasni episkopat, da dade revidirati formular »Obnove krsnoga zavjeta« u molitveniku »Kruh nebeski« za djecu kod prve svete Pričesti.

6. Moli se prečasni episkopat, da dade sastaviti formular »Obnove krsnoga zavjeta« za odrasle (pojedince i zajednice).

7. Moli se preuzvišene Ordinarije, da više puta narede, a velečasno svećenstvo da propagira »Obnovu krsnoga zavjeta« u crkvi i privatno.

8. Kongres preporuča svećenstvu, da od vremena do vremena drži liturgijske propovijedi, kako bi vjernici upoznali duboko simboličko značenje sv. obreda i što aktivnije sudjelovali u sv. liturgiji.

9. Kongres preporuča svećenicima, da kod priprave djece za svetu Krizmu protumače djeci obred sv. Krizme i njegovo divno simboličko značenje, da djeci ovaj sv. obred i sakramenat doista ostavi u duši neizbrisivi znak i karakter.

10. Kongres preporuča duhovnicima Katol. Akcije, da u katoličkim društvima prigodom dijeljenja sv. Krizme u župi drže predavanja o socijalnom momentu sv. Krizme, jer je sv. Krizma Sakramenat Katol. Akcije.

11. Neka se permanentni liturgijski odbor obrati profesorima teologija da bi obradili pojedine sakramente sa strane dogmatsko-liturgijske i neka se to izdade kao brošure za puk.

12. Neka se zamoli preuzvišeni episkopat, da bi se poput ostalih nedjelja koje se posvećene pojedinim važnim akcijama iz našeg vjerskog života, također uvela i Liturgijska nedjelja.

13. Neka permanentni liturgijski odbor zamoli preuzvišeni episkopat, da bi se prigodom proslave 1300. godišnjice krštenja Hrvata u jedan te isti dan na svečani način obavila obnova krsnoga zavjeta hrvatskog naroda uz prethodnu duhovnu pripravu ili sv. misijama ili duhovnim vježbama. Isti poziv neka preuzv. episkopat uputi i našim iseljenicima da bi se i oni pridružili toj svečanoj obnovi.

14. Neka se zamoli preuzvišeni episkopat, neka bi poradio da se krstionica kneza Višeslava, koja se smatra kao Krstionica - Matica svih Hrvata, prenese iz Italije u Hrvatske, da bude kao vidljivi spomenik jubileja.

CRKVENI KALENDAR

Nedjelja 6 VIII: **X. NEDJELJA PO DUHOVIMA — PREOBRAŽENJE GOSPODINOVO.** Ruho bijelo. Dvostruko II. reda.

Ponedjeljak 7 VIII: **Sv. Kajetan,** priznavalac. Bijelo. Dvostruko.

Utorak 8 VIII: **Sv. Cirijak i drugovi,** muč. Crveno. Poludvostruko.

Srijeda 9 VIII: **Navečerje sv. Lovre,** Ljub. Jednost. — **Sv. Ivan** Vianney, priznavalac. Bijelo. Dvostruko.

Četvrtak 10 VIII: **Sv. Lovro,** đakon i mučenik. Crv. Dvostr. II. r.

Petak 11 VIII: **Sv. Tiburcije i Susana,** muč. Crveno. Jednostavno.

Subota 12 VIII: **Sv. Klara,** djevica. Bijelo. Dvostruko.

Nedjelja 13 VIII: **NEDJELJA XI. PO DUHOVIMA.** Zeleno. Poludv.

Ponedjeljak 14 VIII: **Navečerje Uznesenja Bl. Dj. Marije.** Ljubič. Jednostavno. Post i nemrs.

Utorak 15 VIII: **UZNESENJE BL. DJ. MARIJE.** Bij. Dvostr. I. r.

Srijeda 16 VIII: **Sv. Joakim, otac Bl. Dj. Marije.** Bij. Dvostr. II. r.

Četvrtak 17 VIII: **Sv. Hijacint,** priznavalac. Bijelo. Dvostruko.

Petak 18 VIII: **Četvrti dan u osmini Uznesenja Bl. Djevice Marije.** Bijelo. Poludvostruko.

Subota 19 VIII: **Sv. Ivan Eudes,** priznavalac. Bijelo. Dvostruko.

Nedjelja 20 VIII: **NEDJELJA XII. PO DUHOVIMA.** Zel. Poludv.

Ponedjeljak 21 VIII: **Sv. Ivana Franciska Fremiot de Chantal,** udovica. Bijelo. Dvostruko.

Utorak 22 VIII· **Osmina Uznesenja Bl. Dj. Marije.** Bijelo. Dvostr.

Srijeda 23 VIII: **Navečerje sv. Bartula.** Ljubičasto. Jednostavno. **Sv. Filip Benicij,** priznavalac. Bijelo. Dvostruko.

Četvrtak 24 VIII: **Sv. Bartul,** apostol. Crveno. Dvostruko II. reda.

Petak 25 VIII: **Sv. Ljudevit,** kralj. Bijelo. Poludvostruko.

Subota 26 VIII: **Spomen Bl. Djevice Marije.** Bijelo. Jednostavno.

Nedjelja 27 VIII: **NEDJELJA XIII. PO DUHOVIMA.** Zel. Poludv.

Ponedjeljak 28 VIII: **Sv. Augustin,** bisk. i crkv. uč. Bijelo. Dvostr.

Utorak 29 VIII: **Glavosijek sv. Ivana Krstitelja.** Crveno. Dvostr.

Srijeda 30 VIII: **Sv. Ruža od Lime,** djevica. Bijelo. Dvostruko.

Četvrtak 31 VIII: **Sv. Rajmund Nonnat,** priznavalac. Bijelo. Dvostr.

Petak 1 IX: **Sv. Egidij,** opat. Bijelo. Jednostavno.

Subota 2 IX: **Sv. Stjepan,** kralj. Bijelo. Poludvostruko.